

Věda a život

Masaryk píše v České otázce (6746, s. 419 – § 57), že „věda pravá je život, učíme se pro život a ne pro školu, (věda pravá nedusí nadšení, ale řídí je a spravuje)“. To lze ovšem pochopit také úzce utilitárně, jako by poznávání skutečností, jež nenalézají praktického uplatnění v konkrétních životních situacích, bylo bezúčelné a k ničemu (pochopitelně to tak myšleno nebylo). Záleží tedy na tom, jak budeme chápat, co to je ten „život“: je to také vědomí, myšlení, tázání, usilování o porozumění i širších souvislostí apod.? Takže musíme věnovat co největší pozornost tomu, kvůli čemu je vlastně ta škola a to školení a vzdělávání tak důležité. Jinými slovy, co to je ten život, co všechno k životu počítáme nebo na co by jej snad někdo chtěl redukovat. Jistěže nejde jen o nadšení – vždyť nadšeně může pracovat a působit i úředník, který chce školu i vědu dostat pod svůj byrokratický dohled a vliv (a nadšený úředník je nebo může být lepší než úředník otrávený a jiné otravující). Ale „život“ nespočívá jen v efektivitě a produktivitě, ale také v kráse, v novém poznání (dokonce i v poznání, o němž ani nemáme dojem, že by nám přímo k něčemu sloužilo), v radosti z nějaké činnosti (různá hobby, hry, sport apod.), v uspokojení a spokojenosti atd., tedy obecně v kultuře a kultivovanosti. A už z toho je vidět, že věda sama nemůže ten život (plný život) nahradit, ani sama naplnit.

(Písek, 101218-2.)